

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ทฤษฎีและแนวความคิดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation)

ก. ความหมายการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) มีความหมายหลายประการด้วยกัน ความหมายกว้างๆ คือกิจกรรมของประชาชนทุกระดับของระบบการเมือง เช่น ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการลงคะแนนเสียง เลขาธิการของรัฐบาลเข้าร่วมในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ และบางครั้งถ้อยคำนี้สามารถใช้กับการทำตนเองให้เข้ากับการเมืองมากกว่ากิจกรรม เช่น ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม โดยให้ความสนใจต่อการเมือง และในบางครั้งยังหมายถึงการเข้ามีส่วนร่วมในระบบการเมือง เช่น ครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น

ความหมายของคำว่า "การเข้ามีส่วนร่วม" (participation) ในพจนานุกรมนั้นหมายถึง "หลักการที่บุคคลจะได้รับผลประโยชน์โดยการตัดสินใจ ซึ่งกระทำโดยสถาบันทางการเมืองและสังคม และจะต้องร่วมในการตัดสินใจนั้นด้วย"¹

กิจกรรมโดยสมัครใจของแต่ละบุคคลในกิจการทางการเมืองรวมทั้งการลงคะแนนเสียงการเป็นสมาชิก และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มทางการเมืองเช่น ความเคลื่อนไหว พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์

¹Alan Bullock and Oliver Stallybrass (eds.), The Harper Dictionary of Modern Thought (New York : Harper and Row Publisher, 1977), p.458.

เจ้าหน้าที่สถาบันทางการเมือง กิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมือง หรือร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ หรือสมาชิกของกิจการทางการเมืองนั้น²

Myron Weiner ได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ต่างๆ ได้ให้ไว้ 10 ความหมายด้วยกัน คือ³

1. การกระทำที่สนับสนุนหรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครอง
2. ความพยายามที่จะให้เกิดผลสำเร็จ ในการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติการของรัฐบาล หรือในการเลือกผู้นำในคณะรัฐบาล
3. การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายและได้รับการยอมรับว่าชอบธรรม
4. การกระทำที่มีตัวแทน (representation)
5. ความแทนหน้าที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะรู้สึกว่าการเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้นมา
6. ความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือเป็นพวกที่กระตือรือร้น (activists) ที่จะทำ
7. การกระทำที่ "ต่อเนื่องอย่างคงเส้นคงวา" (persistence continuum) ซึ่งอาจจะเป็นการจัดการอย่างเป็นสถาบัน (institutionalised) หรือกระทำการในลักษณะที่ปะทุขึ้นทันทีทันใด เช่น ก่อการจลาจล

²Geoffrey K. Roberts, A Dictionary of Political Analysis (Great Britain : Longman, 1971), p.145.

³Myron Weiner, Crises and Sequences in Political Development(Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1977), pp.161-163.

8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ หรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการกระทำต่างๆ ของหน่วยราชการ (bureaucratic actions)

9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติเท่านั้น

10. การกระทำที่เป็น "การกระทำทางการเมือง"
(a political act)

จากความหมายทั้ง 10 นี้ Myron Weiner ได้นำมาสรุปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำโดยสมัครใจใดๆ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์การหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมุ่งที่จะไปมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่าประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ ต้องเป็นการกระทำ หรือปฏิบัติการที่เป็นไปโดยสมัครใจ และมีการเลือกจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ และคำจำกัดความนี้ ใช้เฉพาะระบอบเสรีประชาธิปไตยเท่านั้น เพราะองค์ประกอบ 2 ประการหลังนั้น ไม่ค่อยมีอยู่ในการปกครองแบบรวมอำนาจ และจะต้องรวมทั้งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระบุถึงวิธีการและลักษณะของเป้าหมาย เพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องมั่นคง และมีได้หมายความว่าเฉพาะการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองในระดับต่างๆ ตามความเหมาะสม ความสามารถ และโอกาส เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการปกครอง ที่มีการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่มี หรือจะมีผลกระทบต่อประชาชนในสังคมโดยทั่วไป⁴

⁴ วิสุทธิ์ โปธิแท่น, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ในทางการเมือง เพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย," รัฐศาสตร์สาร 3 : 3 (สิงหาคม 2519), หน้า 27.

Ceraint Parry ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองที่มีอยู่ทั่วไป อาจเรียงลำดับได้จากการออกเสียงเลือกตั้งไปจนถึงการเป็นผู้กำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบาย⁵

ฮันติงตัน และ โจน เอ็ม เนลสัน⁶ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนาไว้น่าสนใจว่า เป็นกิจกรรมของประชาชนแต่ละคนที่มีความหมาย เพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดย ฮันติงตัน ได้เน้นว่าการมีส่วนร่วมนั้นหมายถึง

1. เฉพาะการกระทำไม่รวมถึงทัศนคติ
2. เป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นพลเมืองธรรมดา ไม่ใช่ นักการเมืองอาชีพ (professional politician) เช่น ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง
3. กิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดานั้น จะมีลักษณะเป็นช่วงๆ ไม่ต่อเนื่อง (intermittent) เป็นกิจกรรมที่ไม่เต็มเวลา (part time) และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่นๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵Geraint Parry, ed., Participation in Politics (Manchester : Manchester University, Press, 1972), p.3.

⁶Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson, No Easy Choice (Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 1967), pp. 4-7.

4. เป็นการกระทำเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรคุณค่าที่มีอยู่จำกัดในสังคม ไม่รวมการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อกดดัน หรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล และไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะสำเร็จผลหรือไม่ ก็ถือเป็น การมีส่วนร่วมทางการเมือง

5. การมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจเป็นไปด้วยความสำนึก ของตนเอง หรือถูกชักจูงระดมพลังให้เข้าร่วมก็ได้

Herbert McClosky ให้ความเห็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้ "การกระทำโดยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อมีส่วน ในการคัดเลือกผู้ปกครอง และการกำหนดนโยบายสาธารณะ ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสนใจ ติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนผู้สมัคร หรือพรรคการเมือง ในด้านการเงิน การติดต่อกับผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ยังรวมถึง การสมัครเข้า เป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ ช่วยเขียนสุนทรพจน์ในการหา เสียง ช่วยในการรณรงค์หาเสียง และสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง⁷

Lester W. Milbrath and M. L. Goel อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การกระทำของบุคคลเพื่อพยายามมีอิทธิพล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷Herbert McClosky, "Political Participation," International Encyclopedia of the Social Sciences Volume 12 (1968), pp. 252-253.

หรือสนับสนุนต่อรัฐบาล และระบบการเมือง จากความหมายนี้ มิลแบรท จึงเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองกินความรวมถึงบทบาทของประชาชนในการกระทำใดๆ เพื่อมีอิทธิพลต่อผลที่ออกมาทางการเมือง⁸

ในผลงานอีกชิ้นหนึ่งของ ฮันติงตัน กับ ไดมิงเกซ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง "กิจกรรม หรือ การกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นไปได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจและไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง และ การใช้กำลังรุนแรง"⁹

Norman H. Nie และ Sidney Verba ได้อธิบายความหมายของ "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" ไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ "กิจกรรมต่างๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมายของประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์โดยตรงมากหรือน้อยในการมีอิทธิพลต่อการเลือกของเจ้าหน้าที่รัฐบาล หรือการกระทำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸Lester W. Milbrath and M. L. Goel, Political Participation : How and Why People get Involved in Politics (Chicago : Rand McNally, 1977), p.2.

⁹Samuel Huntington and Jorge I. Dominguez, "Political Development," Handbook of Political Science : Macropolitical Theory Vol. 3, ed. Fred Greenstein and Nelson Polsby (Reading, Mass : Addison Wesley, 1975), p.33.

ที่กำลังดำเนินการอยู่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล" โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องมีลักษณะ ดังนี้¹⁰

1. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคล รวมทั้งผู้ที่เจือยขาดอกฎเกณฑ์ แต่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาชีพ ซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่พรรคการเมือง และพวกหัวคะแนน
2. เป็นกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกของรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล
3. เป็นการเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองโดยการกระทำกิจกรรม

"การมีส่วนร่วมทางการเมือง" ในลักษณะของ Nie และ Verba ตีกรอบไว้เฉพาะกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

Geoffrey K. Roberts นักรัฐศาสตร์ชาวอังกฤษเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมโดยสมัครใจของแต่ละบุคคลในกิจการทางการเมือง รวมทั้งการลงคะแนนเสียงการเป็นสมาชิก และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง เช่น ความเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่สถาบันการเมือง กิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมือง หรือร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ หรือสมาชิกของกลุ่มการเมือง¹¹

¹⁰Norman H. Nie and Sidney Verba, "Political Participation," in Handbook of Political Science : Non Government Politics ed. Fred I. Greenstein and Nelson W. Polsby (Reading, Mass : Addison Wesley Publishing Co., 1975), p. 1.

¹¹Geoffrey K. Roberts, A Dictionary of Political Analysis (London : Longman, 1971), p. 145.

ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของ Herbert McClosky ซึ่งเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ กิจกรรมต่างๆ โดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรืออ้อมในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงิน และการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง อาจพิจารณาได้จากการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ ลงคะแนนเสียงตามบัญชี การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์ การรณรงค์หาเสียง การแข่งขันกันเป็นเจ้าหน้าที่พรรค หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี การเป็นทหาร และหน้าที่ด้านตุลาการ¹²

Arthur W. Bromage ให้ความหมายว่า "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" มี 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ¹³

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting)
2. การใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ (informal method of pressure and persuasion) ซึ่งได้แก่ การแสดงความคิดเห็นโดยตรงหรือทางจดหมายโทรศัพท์ โทรเลข ฯลฯ และการเดินขบวนหรือก่อจลาจล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹²Herbert McClosky, "Political Participation," International Encyclopedia of the Social Sciences 12 (1968) : 252.

¹³Arthur W. Bromage, Introduction to Municipal Government and Administration (New York : Appleton-Century-Crofts Inc., 1950), p. 252.

3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ (formal actions) ได้แก่การใช้สิทธิที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญเช่น การริเริ่มกฎหมาย (initiative) การแสดงประชามติ (referendum) และการเพิกถอนออกจากตำแหน่ง (recall)

จรรยา สุภาพ เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจ และในกิจการต่างๆ ของรัฐบาล และในทางการเมือง หรือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง¹⁴

พิพาพร พิมพ์สุทธิ เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (activity) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า "การมีส่วนร่วมโดยตนเอง" (autonomous participation) และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า "การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม" (mobilized participation)¹⁵

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 333.

¹⁵พิพาพร พิมพ์สุทธิ, พัฒนาทางการเมือง (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 204-205.

โดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลมีการกระทำที่มีอิทธิพล หรือมีผลกระทบต่อนโยบาย หรือการตัดสินใจของรัฐบาล การกระทำนั้นอาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรง หรือไม่ใช้ความรุนแรง สำเร็จผลหรือไม่สำเร็จผลก็ตาม และจะเป็นการกระทำโดยความสำนึกของตนเอง หรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้

ข. ลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

Barber ได้แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 ลักษณะ คือ¹⁶

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นลักษณะที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง เช่น บริหารงาน กำหนดนโยบาย และตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเอง
2. การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมเป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม แต่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชน เข้าไปทำหน้าที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งโดยเสรี แต่กำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามาควบคุมตามความเคลื่อนไหวของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การปกครองเป็นไปด้วยความต้องการของประชาชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶ James Davids Barber, Citizen Politics (Chicago : Markham Publishing Company, 1972), p. 3.

James R. Townsend กล่าวว่า มีความเชื่อที่เกือบจะเป็นสากลว่า มนุษย์ในสังคมควรจะไปมีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง ซึ่งเขาเห็นว่าทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ¹⁷

1. ลักษณะแบบตะวันตก ในประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยประชาชนมักจะเกี่ยวข้องกับการเมืองอยู่เสมอๆ โดยสมัครใจ

2. ลักษณะการเกี่ยวข้องตามแบบสังคมคอมมิวนิสต์คือ ประชาชนถูกบังคับให้เข้าเกี่ยวข้องในเรื่องและในลักษณะที่รัฐบาลเห็นว่าจำเป็น

ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมแบบตะวันตกนั้น ได้แก่

1. กำหนดการเข้ามีส่วนร่วมในแง่ที่ว่า ประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง

2. ยอมให้สถาบันตัวแทน (representative institutions) เป็นตัวกลางที่จะนำความต้องการของประชาชนมาสู่ผู้นำทางการเมือง และคอยดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในขอบเขตที่ตนมีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบอยู่

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ แต่ถ้าเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่เหมาะสม เอาจลประโยชน์ที่ต่างกันเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจจะต้องมีการแข่งขันกันอย่างชอบธรรม ทั้งก่อนและหลังการตัดสินใจ

4. ให้ค่านิยมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมากและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ก็รวมถึงกิจกรรมทั้งหมดซึ่งปัจเจกบุคคล เข้ามาเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะกำหนดทิศทางที่เฉพาะเจาะจงให้แก่ The Conduct of public affairs รวมทั้งกิจกรรมของ An occupational หรือ compulsory nature ด้วย

¹⁷James R. Townsend, Political Participation in Communist China (Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1967), pp. 25-29.

Bromage ได้จำแนกลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองไว้ 3 อย่างใหญ่ๆ ด้วยกันคือ¹⁸

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting) เป็นการแสดงออกซึ่งเจตนาของประชาชนต่อวิธีกำหนดนโยบายในการปกครองของประเทศ การแสดงเจตจำนงดังกล่าวนี้ จะมีความหมายจริงๆ หรือมีผลดีตามระบอบประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจของประชาชนอย่างจริงจัง และการมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดด้วย

2. การบังคับและชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ (informal method of pressure and persuasion) เช่น การติดตามการปฏิบัติงานของผู้แทนทางสื่อมวลชน และแสดงเจตจำนงในรูปรวมกลุ่มกันเดินขบวนเพื่อหาทางเปลี่ยนแปลงผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งที่ตนเองไม่พอใจ ดังนั้น ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง จึงต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ที่เป็นแรงกดดันอยู่ตลอดเวลา เพื่อผ่อนคลายความรู้สึกของประชาชนให้ใช้วิธีการมีส่วนร่วมอย่างสันติวิธี ซึ่งได้แก่การรวมกลุ่มต่อรอง หรือผลักดันในรูปพรรคการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยถือเอาว่าพรรคหรือกลุ่มดังกล่าว เป็นตัวกลางในการรับฟังและถ่ายทอดความคิดเห็นของประชาชน

3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ (formal active) ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการใช้สิทธิที่ได้ตามรัฐธรรมนูญ เช่น การริเริ่มกฎหมาย (initiative) การแสดงประชามติ (referendum) และการเพิกถอนให้ออกจากตำแหน่ง (recall)

¹⁸ Arthur W. Bromage, Introduction to Municipal Government and Administration อ้างใน ประสิทธิ์ พรรณพิสุทธ์, "การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองแบบสุขาภิบาล : ศึกษาจากกรณีสุขาภิบาลพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาค วิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 10.

ค. รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในแต่ละสังคมการเมือง ประชาชนบางคนเท่านั้นที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งในจำนวนผู้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเหล่านั้น ก็จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ต่างกัน และในระดับที่ต่างกัน ในปัจจุบันนี้ รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่มากมาย และอาจแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมือง

จากการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหรัฐอเมริกา โดย วูดเวิร์ด และ โรเบอ์ ในปี ค.ศ.1950 ได้จำแนกกิจกรรมการเมืองที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกสภานิติบัญญัติ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเป็นประเภทต่างๆ คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มอิทธิพลสูง การติดต่อกับสมาชิกสภานิติบัญญัติ การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง และ การสนทนาทางการเมืองเป็นกิจวัตร¹⁹

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁹อ้างอิงใน John P. Robinson, Jerrold G. Rusk and Kendra B. Head, Measures of Political Attitudes (Ann Arbor, Michigan : Institute for Social Research, 1968), pp. 423-424.

การจำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เห็นได้ชัด และเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์มาก ได้แก่ รูปแบบที่จำแนกโดย ซิดนีย์ เวอร์บา และคณะ²⁰ นอร์แมน ไนย์²¹, ซูซาน เวลช²², เลสเตอร์ มิลแบรท²³ และ แชมมวล ฮันติงตัน²⁴ ซึ่งในที่นี้จะพิจารณาาร่วมกันไป เนื่องจากเนื้อหาสาระสำคัญคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

²⁰ Sidney Verba and Norman H. Nie, Modes of Democratic Participation : A Cross National Comparison (Beverly Hills : Sage Publication, 1971), pp. 41-43, 57-59.

²¹ Nie and Verba, "Political Participation," pp. 9-12.

²² Susan Welch, "Dimensions of Political Participation in a Canadian Sample," Canadian Journal Political Science 8 (December, 1975), pp.553-556.

²³ Milbrath, Political Participation, pp. 9-14.

²⁴ Huntington and Nelson, No Easy Choice, pp. 5-8.

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สำหรับในประเทศที่ใช้ระบบประชาธิปไตย โดยมีตัวแทนทำงานได้อย่างเต็มที่แล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมของพลเมืองที่สามารถทำได้อย่างสม่ำเสมอ และมีอิทธิพลเหนือผู้นำ โดยทำให้ผู้นำจำเป็นต้องปรับนโยบายของตนเพื่อให้ได้คะแนนเสียงสนับสนุนเสมอในทางการเมืองวิจัยเชิงวิชาการแล้ว ถือกันว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด และสามารถวัดค่าของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ให้ความเที่ยงมากที่สุด²⁵

ชิตนีย์ เวอร์บา และคณะ เห็นว่าการลงคะแนนเสียงเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกจากกิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมือง และการรณรงค์หาเสียงได้แต่อาจจัดอยู่ในประเภทที่ใกล้เคียงกับกิจกรรมแบบรักชาติ หรือแสดงความจงรักภักดีต่อระบบการเมือง เช่น การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย ผู้ที่ลงคะแนนเสียงมักจะเป็นผู้ที่มีความสำนึกในหน้าที่ของพลเมือง มีความสำนึกเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคม และการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน การลงคะแนนเสียงไม่อาศัยการสื่อสาร และแรงจูงใจมากเหมือนการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบอื่นๆ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงนั้น อาจไม่เห็นความสำคัญของการกระทำของตนต่อผลทางการเมืองก็ได้ บุคคลเหล่านี้อาจไม่ได้เข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองในรูปลักษณะอื่นใดเลย และในทางกลับกันผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบอื่นๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้

ในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง มักให้นิยามเชิงปฏิบัติการแก่แนวความคิดนี้ โดยพิจารณาจาก จำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (voting turnout) "แต่วงการรัฐศาสตร์ยังพบความเกี่ยวพันของตัวเลขนี้กับพฤติกรรมทางการเมืองในแง่ต่างๆ น้อยมาก โดยเฉพาะหากจะพิจารณาเปรียบเทียบกับกิจกรรมตลอดชีวิตของบุคคลแล้ว การพิจารณาจากการไปออกเสียง

²⁵พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมการเมือง", วารสารสังคมศาสตร์ 17 (มกราคม-มีนาคม 2523), หน้า 80.

เลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียวดูจะเป็นเรื่องเบ็ดเตล็ด เพราะใช้เวลาเพียงเล็กน้อย ขณะที่รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบอื่นๆ เป็นต้นว่า การติดตามข่าวสารการเมืองจากวิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ หรือการช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง การร้องเรียนผลประโยชน์จากผู้ปกครองฯลฯ นั้น ใช้ช่วงเวลายาวนานหรือดีกว่าการไปลงคะแนนเสียงมาก แต่เมื่อพิจารณาอย่างรวมๆ แล้ว การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาลหรือการปกครองได้ทันทีทันใด คือ บอกได้ว่าใครอยู่ใครไปโดยทันที การไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง จึงมีความสำคัญมาก"²⁶

2. กิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง (party and campaign activities) ซิดนีย์ เวอร์บา และ นอร์แมน ไนย์ อธิบายถึงกิจกรรมประเภทนี้ว่า หมายถึง การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน การทำงานให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอย่างกระตือรือร้น การเข้าร่วมการประชุมหรือการชุมนุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนด้านการเงินแก่พรรคการเมือง และผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง และ การเป็นสมาชิกชมรมทางการเมือง²⁷

เลสเตอร์ มิลแบรท ได้แยกแยะการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบนี้เป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองในระยะเวลาการเลือกตั้ง หรือระหว่างการเลือกตั้งแต่ละครั้ง เป็นการมีบทบาทอย่างกระตือรือร้นในการรณรงค์หาเสียง รวมถึงการให้ความสนับสนุนด้านการเงิน การชักชวนให้

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

²⁷ Sidney Verba and Norman H. Nie, Participation in American : Political Democracy and Social Equality (New York : Harper & Row, 1972), p.31.

ประชาชนไปลงทะเบียน เพื่อใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงการเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง พยายามชักชวนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน ตลอดจนการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง²⁸

เมื่อเปรียบเทียบกับ การลงคะแนนเสียงแล้ว นอร์แมน ไนย์ เห็นว่า การเข้าร่วมกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง เป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการแรงจูงใจมากกว่า แต่ ฮันติงตัน และ เนลสัน ได้รวมเอารูปแบบของการมีส่วนร่วมทั้งสอง คือ การลงคะแนนเสียง และการรณรงค์หาเสียงไว้ด้วยกัน เรียกว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (electoral activities)²⁹ ซึ่งจะหมายถึง การกระทำใดที่มีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดผลต่อการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการลงคะแนนเสียง การช่วยหาเสียงเลือกตั้ง การประกาศสนับสนุนผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ฯลฯ

3. กิจกรรมของชุมชน (community activities) เป็นกิจกรรมขององค์การหรือกลุ่มที่เกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม มีการตั้งกลุ่มโดยให้ความสนใจศึกษา และทำงานเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้น บุคคลจะเข้าร่วมทำงานเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นในกลุ่มหรือองค์การเหล่านี้ ซึ่งเป็นองค์การที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหาสาธารณะ แต่ไม่ใช่องค์การของรัฐบาล³⁰

ฮันติงตัน ก็กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ โดยเรียกว่ากิจกรรมเชิงองค์การ (organizational activities) ซึ่งหมายถึง การเข้าร่วมเป็นสมาชิก หรือเจ้าหน้าที่ของกลุ่มองค์การที่มีเป้าหมายสำคัญและเด่นชัด ในการเข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งอาจเป็น

²⁸ Milbrath, Political Participation, p. 10.

²⁹ Huntington and Nelson, No Easy Choice, p. 12.

³⁰ Verba and Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality, p.35.

จุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์หรือปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือผลประโยชน์และปัญหาต่างๆ ไปก็ได้ การที่บุคคลเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์การประเภทนี้ แม้บุคคลนั้นจะไม่ได้กระทำการเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลด้วยตนเอง ก็ถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบหนึ่ง³¹

4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล (contacting official) หมายถึง การกระทำของบุคคลในลักษณะที่เป็น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาหรือรักษาผลประโยชน์บางอย่างของตนหรือกลุ่มเล็กๆ ของตน ปัญหาที่เขาสนใจและนำไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลนั้น เป็นสิ่งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลนั้น เช่น ปัญหาที่เรียนของบุตร ปัญหาถนนซอยบ้าน ฯลฯ

ชิดนีย์ เวอร์บา และคณะ เรียกการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ว่า "การเข้ามีส่วนร่วมแบบคับแคบ" (parochial participation) หรือ "การติดต่อเฉพาะเรื่อง" (particularized contacting)³² ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบอื่นน้อยมาก

5. การชักจูง (lobbying) หมายถึง ความพยายามของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือผู้นำพรรคการเมือง เพื่อเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจหรือปัญหาที่มีผลกระทบถึงประชาชน มักอยู่ในรูปของการกระทำ เพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านร่างกฎหมาย หรือนโยบายอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ

6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการประท้วง (protestors) ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับที่ ฮันติงตัน และ เนลสัน เรียกว่า

³¹Huntington and Nelson, No Easy Choice, p. 13.

³²Verba and Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality, pp. 26-44.

การใช้ความรุนแรง (violence) ซึ่งหมายถึง ความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ด้วยการก่อให้เกิดความเสียหายทางกายภาพ (physical damage) ต่อบุคคลและทรัพย์สิน³³ ส่วน เลสเตอร์ มิลแบรท อธิบายว่า ลักษณะของการประท้วงนั้น คือ การเข้าร่วมชุมนุมในที่สาธารณะ การจลาจล การก่อความวุ่นวายในการให้ทางการเมืองแก้ไขสิ่งที่เขาเห็นว่าไม่ถูกต้อง อาจเป็นการประท้วงโดยเปิดเผยในรูปของการชุมนุม การเดินขบวน ตลอดจนการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งกฎหมาย และนโยบายที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอยู่บ้างระหว่างรูปแบบที่ ฮันติงตัน และ เนลสัน เรียกว่า การใช้ความรุนแรงกับรูปแบบที่ มิลแบรท เรียกว่า ลักษณะของการประท้วง

7. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบทบาทของผู้สื่อข่าวสาร (communicators) หมายถึง การที่บุคคลจะติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ส่งจดหมายแสดงความสนับสนุนต่อผู้นำทางการเมืองในการดำเนินการที่เห็นว่าเหมาะสมถูกต้อง ส่งคำประท้วงต่อการดำเนินการที่เห็นว่าไม่ดี รวมถึงการเข้าพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมือง การให้ข่าวสารทางการเมืองแก่เพื่อนบ้าน แสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาล เขียนจดหมาย แสดงความคิดเห็นไปยังหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนต่างๆ

ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยนด้านวาจาระหว่างบุคคล (verbal interchange) และผู้ที่จะมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ได้ จะต้องมีความรู้พื้นฐานการศึกษาที่สูงพอสมควร มีการรับรู้ข่าวสารในระดับสูง และมีความสนใจทางการเมืองสูงด้วย

³³Huntington and Nelson, No Easy Choice, p. 15.

บุคคลแต่ละคนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ต่างๆ กัน มิลแบรท พบว่า ประชาชนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน ดังนี้

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง และเข้าร่วมประชุมสังสรรค์ทางการเมืองเพียงร้อยละ 4-5
- บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคการเมืองและผู้สมัคร ประมาณ ร้อยละ 10
- ติดต่อกับนักการเมืองด้านใดด้านหนึ่ง ร้อยละ 13
- ช่วยติดโปสเตอร์ในการหาเสียง ร้อยละ 15
- ชักชวนผู้อื่นไปลงคะแนนให้ผู้ที่ตนสนับสนุน ร้อยละ 25-30
- สนใจและไปลงคะแนนเสียงทุกครั้ง ประมาณร้อยละ 40-70

นอกจากนักวิชาการได้แบ่งรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวแล้ว นักวิชาการยังได้แบ่งรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และตามกลุ่มพฤติกรรมเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น

Milbrath³⁴ แบ่งระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากน้อยไปมากไว้ดังนี้คือ ผู้มีตำแหน่งทางการเมือง (เช่น ประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ประชาชนเลือกตั้ง นายกเทศมนตรี) ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งดังกล่าว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁴Milbrath, Political Participation : How and Why Do People Get Involved in Politics (Chicago : Rand McNally College Publishing Co., 1965), pp. 16-17.

ข้างต้น (บางคนอาจได้ บางคนสมัครแล้วอาจจะไม่ได้) ช่วยโฆษณาหาเสียง (เช่น ช่วยแจกใบปลิว ช่วยวางแผนเลือกตั้ง) การร่วมโดยทางอ้อม (เช่นอ่านหนังสือพิมพ์หรือดูโทรทัศน์ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ถกปัญหาการเมือง ติดกระดุมที่มีตราพรรคการเมือง ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่ไปลงคะแนนเสียง ไม่รู้ความเป็นไปทางการเมือง

สวนา พรพัฒน์กุล ได้แบ่งระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จากน้อยไปมากมีดังนี้ คือ³⁵

1. รับฟังข่าวสารการเมือง
2. ออกเสียงลงคะแนน
3. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
4. ชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการติดป้ายประกาศสนับสนุน หรือประกาศสนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป
6. ติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือนักการเมือง
7. สนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. ติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
10. เป็นสมาชิกพรรคที่ทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
11. เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
12. ช่วยหาเงินให้พรรค
13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
14. เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือได้รับเลือกตั้ง

³⁵สวนา พรพัฒน์กุล, ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520), หน้า 21.

และอาจแบ่งเป็นระดับต่างๆ แบบ Campbell เช่น

1. ระดับสูง (การลงคะแนนเสียงและเข้ามีส่วนร่วมอื่นๆ)
2. ระดับกลาง (การลงคะแนนเสียงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น)
3. ระดับต่ำ (ไม่ลงคะแนนเสียงถึงแม้ว่าจะเข้ามีส่วนร่วมอื่นๆ)

จรรยา สุภาพ ได้แบ่งประเภทผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง
ดังนี้คือ³⁶

1. ชนชั้นนาระดับสูง และชนชั้นนาระดับกลาง พิจารณาจากการใช้หลักตำแหน่งและชื่อเสียง
2. บุคคลระดับอื่นที่มีบทบาททางการเมือง และมีส่วนใช้อำนาจทางการเมือง ได้แก่

ก. ผู้ที่อยู่ในระดับชั้นของสังคม ซึ่งมีฐานะที่จะใช้อิทธิพลทางการเมืองได้

ข. ผู้ที่มีความตื่นตัวและเป็นผู้ดำเนินการทางการเมือง Ethiel Pool ได้เสนอมาตรฐานในการวัดผู้มีบทบาททางการเมือง ดังนี้

- เป็นผู้ที่เป็นสมาชิกขององค์การทางการเมือง
- เป็นผู้ที่บริจาคเงินทองให้กับองค์การทางการเมือง หรือผู้ที่เข้าแข่งขันสมัครรับเลือกตั้ง
- เป็นผู้ที่สนใจเข้าร่วมในการประชุมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการประชุมในระดับเล็กหรือการประชุมในระดับใหญ่
- เป็นผู้ช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- เป็นผู้ติดต่อกับสมาชิกรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง หรือหนังสือพิมพ์ในลักษณะที่เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือชี้แนะ หรือวิพากษ์วิจารณ์ในทางการเมือง
- เป็นผู้ที่พบปะสนทนาในเรื่องการเมืองกับบุคคลทั่วไป

³⁶จรรยา สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย, เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519) หน้า 331-334.

- ค. กลุ่มผลประโยชน์
ง. พรรคการเมือง

ส่วน Milbrath ได้จัดชั้นประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้ต่อสู้ทางการเมือง (gladiator)
2. ผู้ชม (spectators) เป็นผู้ที่แสวงหาข่าวสารและออกเสียงเลือกตั้ง
3. ผู้ไม่สนใจทางการเมือง (apathetics) เป็นผู้เข้าร่วมที่ไม่มีปฏิกิริยาตอบ³⁷

จะเห็นได้ว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจากที่กล่าวได้แบ่งเป็นประเภทของกิจกรรมประเภทต่างๆ กลุ่มพฤติกรรมและจัดเป็นระดับกิจกรรมจากน้อยไปหามาก ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จึงสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้หลายแง่ ขึ้นอยู่กับว่าผู้ศึกษาวิจัยต้องการที่จะให้ความสำคัญกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านใด สำหรับการศึกษาคำรู้และความสนใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยจำกัดขอบเขต เพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ขอบเขตของพฤติกรรม ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เช่น เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล, เลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร, เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้ขาภิบาล, เลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

³⁷Milbrath, Political Participation, pp. 20-21.

2. การติดตามข่าวสารการเมือง ขอบเขตของพฤติกรรม ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ การติดตามการหาเสียงของนักการเมือง ฟังอภิปรายเกี่ยวกับทางการเมือง การตัดเก็บข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ หรือวารสารต่างๆ

3. การเข้าสังกัดกลุ่ม เพื่อมีบทบาทในทางการเมืองหรือบทบาทอื่นๆ ขอบเขตของพฤติกรรม ได้แก่ การตั้งกลุ่มทำงานในท้องถิ่น การทำงานสังคมน่วมกับคนอื่นในท้องถิ่นการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

4. ผู้สื่อข่าวทางการเมือง ขอบเขตของพฤติกรรม ได้แก่ การเขียนบทความทางการเมือง ไปลงตีพิมพ์ในหนังสือหรือวารสารประเภทต่างๆ การพูดคุยกับเพื่อนๆ ในเรื่องทางการเมือง เข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่างๆ

5. การนั่งเฉยทางการเมือง ขอบเขตพฤติกรรม ได้แก่ การไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมใดๆ

ขอบเขตของพฤติกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ตามที่กำหนดไว้นี้ จะได้นำไปตั้งเป็นคำถามเพื่อศึกษาวิจัยต่อไป

ง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีหลายประการ อาทิเช่น สิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม ทัศนคติ ความเชื่อ บุคคลิกภาพทางการเมือง สถานภาพทางการเมือง และสภาพแวดล้อมทางสังคม³⁸ ในการ

³⁸ Ibid., pp. 36-86.

ศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเลือกใช้เฉพาะปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นตัวแปรในการวิจัย เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เป็นรูปธรรม และมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมยังเป็นตัวแปรต้นของปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมืองอื่นๆ อีกด้วย เช่น ทศนคติ และบุคลิกภาพทางการเมือง เป็นต้น

สิ่งที่ เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นมีดังนี้คือ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ของบุคคลที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกองค์การ อายุของบุคคล ความแตกต่างทางเพศ ศาสนา และผิว³⁹

ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวมีสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

ก. ความแตกต่างทางเพศ

จากการศึกษาของ Milbrath ได้พบว่าเพศชายเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง การค้นพบนี้ตรงกับนักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ชาวตะวันตกหลายท่าน เช่น Nie, Verba และ Kim ในปี 1974 Olsen ในปี 1973 และ Goel ในปี 1975 เป็นต้น มีเพียงผลงานการวิจัยของ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁹ Ibid., pp. 90-122; McClosky, "Political Participation," p. 56.

Lewis ซึ่งพบว่า ผู้หญิงอาร์เจนตินาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ชาย อาร์เจนตินา Milbrath ยังได้พบอีกว่า ในหมู่คนที่มีฐานะต่ำ (lower status) อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันมาก (ผู้ชายเข้ามีส่วนร่วมมากกว่า) แต่ในหมู่คนที่มีฐานะสูง (upper status) อัตราความแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีน้อยมาก สิ่งที่ทำให้เพศชายและเพศหญิงมีอัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันนั้น Campbell และคณะ พบว่า มีเหตุมาจากการที่ผู้ชายมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง กล่าวคือ ความรู้สึกว่าคุณสมบัติเพียงพอที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานของเมืองนั้น ผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิง Milbrath พบว่า อัตราความแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของเพศชายและเพศหญิง จะลดน้อยลงก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่มากขึ้น ผู้หญิงมีความรู้มากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น การออกไปทำงานนอกบ้าน และการขยายตัวของภาคเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิสตรี⁴⁰

ข. อายุ

ผลการศึกษาหลายชิ้นพบว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ตามอายุจนกระทั่งถึงจุดสูงสุดในวัยกลางคน ต่อจากนั้นจะค่อยๆ ลดลงตามอายุที่มากขึ้น เช่น จากการศึกษาของ Verba และ Nie ในปี

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁰Milbrath, Political Participation, pp. 116-118.

1972⁴¹ Nie, Verba และ Kim ในปี 1974⁴² และจากการวิจัยของ Goel ในปี 1975⁴³ จากการศึกษาดังกล่าว ได้พบด้วยว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบอย่างเสมอภาค

Milbrath ได้ค้นพบว่า มีปัจจัยแทรกอยู่ 3 ปัจจัย ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ 1) ความเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับชุมชน 2) มีเวลาว่างสำหรับการเมือง และ 3) มีสุขภาพดี โดยอธิบายว่า การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชนนั้น พัฒนามาทีละเล็กทีละน้อยจากการมีคู่ การมีความรับผิดชอบในการทำงาน และการต้องการมีครอบครัว ด้วยวิธีการเดียวกันนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เริ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นทีละเล็กทีละน้อยตามการเพิ่มขึ้นของอายุ ระดับสูงสุดอยู่ที่อายุ 35 หรือ 40 ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴¹Verba and Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality, p. 90.

⁴²Norman H. Nie, Sidney Verba, and Jae-on Kim, Political Participation and the Life Cycle, "Comparative politics 6 (1974) : 319-340.

⁴³M. Lal Goal, "The Relevance of Education for Political Participation in a Developing Society," Comparative Political Studies 3 (1975) : 333-346.

สำหรับพวกเด็กหนุ่มสาวที่ยังโสดนั้น มักจะปลื้มตนเองออกมาจากการเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนของตน และเมื่อหาโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้พวกคนแก่ พวกทุพพลภาพ ก็มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองลดน้อยลง⁴⁴ แต่ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกระบบ เช่น การประท้วง การเดินขบวน และการก่อจลาจล ผู้เข้าร่วมมากที่สุดได้แก่คนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว Milbrath ได้อธิบายว่า เหตุที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะคนหนุ่มสาวมักใช้เวลาว่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกนักศึกษาและคนตกงานมีความรู้สึกปฏิเสธบรรทัดฐานของชุมชน มีความคิดที่จะแก้แค้นต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างสม่ำเสมอ และต้องการปฏิรูประบบเพื่อให้พวกตนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วม

ค. สถานะทางเศรษฐกิจสังคม

สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคลพิจารณาจากระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ การพิจารณาว่าบุคคลใดมีสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูงหรือต่ำนั้น พิจารณาจากระดับความสูงต่ำของปัจจัยทั้ง 3 ดังกล่าวเป็นสำคัญ จากการศึกษาวิจัยหลายครั้งในสหรัฐอเมริกาพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ⁴⁵ และสถานะทางเศรษฐกิจสังคมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกิจกรรมทางการเมืองอย่างมาก

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁴Milbrath, Political Participation, p. 116.

⁴⁵Nie and Verba, "Political Participation," in The Handbook of Political Science : Non-Government Politics, pp. 41-45.

สำหรับปัจจัยซึ่งเป็นตัวประกอบของสถานะทางเศรษฐกิจสังคมนั้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1. การศึกษา

Milbrath พบว่า ในระหว่างตัวแปรทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจสังคม (socioeconomic) ที่ใช้อธิบายการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การศึกษาเป็นปัจจัยที่ได้รับความใส่ใจมากที่สุด จากผลงานการวิจัยของนักวิชาการต่างประเทศหลายท่าน ได้ค้นพบตรงกันว่า บุคคลที่มีการศึกษาสูงกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า เช่น จากการศึกษาวิจัยของ Almond และ Verba ในปี 1963 ใน Civic Culture จากผลการวิจัยของ Nie, Powell และ Prewitt ในปี 1965⁴⁶ และจากการวิจัยของ Goel ในปี 1975⁴⁷ เป็นต้น นอกจากนี้การศึกษายังเป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากที่สุดในการกระตุ้นบุคคลทุกฐานะอาชีพ วัฒนธรรม และเชื้อชาติ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบมากขึ้น ยกเว้นเฉพาะการเลือกตั้งเท่านั้น ที่ไม่เป็นไปตามนี้ ซึ่งจะได้อธิบายในตอนท้าย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁶ Norman H. Nie, Powell, G. Bingham, Jr., and Kenneth Prewitt, "Social Structure and Political Participation : Developmental Relationship," American Political Science Review Vol 63 No. 3 (1970) : 361-378, 808-832.

⁴⁷ Goel, "The Relevance of Education for Political Participation in a Developing Society," pp. 333-346.

เหตุที่การศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในทุกวัฒนธรรมอย่างเข้มข้น เพราะระดับการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติทางด้านบุคลิกภาพทางสังคมและจิตวิทยาของบุคคลด้วย กล่าวคือ บุคคลซึ่งมีการศึกษาสูงมักมีรายได้สูงกว่า ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากกว่า มีอาชีพที่มีสถานะสูงกว่า ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐบาลและการเมืองมากกว่า และรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าด้วย

จากการศึกษาของ Almond และ Verba พบว่า พวกที่มีการศึกษาในระดับสูงจะมีพฤติกรรมทางการเมืองดังนี้คือ

1. มีความระมัดระวังต่ออิทธิพลของรัฐบาลที่มีต่อปัจเจกชนมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า
2. ติดตามการเมืองและให้ความสนใจต่อกิจกรรมรณรงค์หาเสียงมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า
3. มีข่าวสารทางการเมืองมากกว่า
4. มีความคิดเห็นทางการเมืองกว้างขวางกว่า
5. มักจะเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองมากกว่า
6. มีความรู้สึกอิสระที่จะอภิปรายทางการเมืองกับบุคคลทั่วไปมากกว่า
7. มีความรู้สึกว่าตนเองสามารถมีอิทธิพลต่อรัฐบาล
8. มีความเชื่อมั่นต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม มีความเชื่อว่าบุคคลทั่วไปนั้นไว้วางใจได้ และมีประโยชน์
9. มักเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การ

จากการศึกษาของ Milbrath พบว่า การศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่อไปนี้ คือ กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง การมีส่วนร่วมกับชุมชน และกิจกรรมเกี่ยวกับการสื่อข่าวสาร นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเมืองในรูปแบบของการประท้วงบ้าง

เล็กน้อย จากการศึกษาวิจัยของ Gary Marse ในปี 1967 และจากการศึกษาวิจัยของ Caplan ในปี 1970 พบว่า ผู้ประท้วงมีแนวโน้มว่ามีการศึกษาและข้อมูลข่าวสารมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

อย่างไรก็ตาม การศึกษาไม่ได้มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงของบุคคลแต่อย่างใด ซึ่งบางครั้งอาจกลายเป็นว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งน้อยกว่า ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของ Goal ในปี 1975 พบว่า ชาวอินเดียซึ่งมีการศึกษาในระดับมัธยมต้นไปลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้งมากกว่าผู้มีการศึกษาระดับมัธยมปลายและปริญญาตรี เป็นต้น เหตุที่ผู้มีการศึกษาสูงกว่าไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าในบางวัฒนธรรมนั้น Milbrath อธิบายว่า ในบางประเทศการที่บุคคลมีการศึกษาในระดับที่สูงกว่านั้น มิได้นำไปสู่การมีความรักชาติ รักระบบ (system affect-ion) ที่เข้มกับการเมืองและความรู้สึกว่าการเลือกตั้งเป็นความรับผิดชอบของพลเมือง มากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า จากการศึกษาของนักวิชาการตะวันตกหลายท่านได้พบว่า ในสังคมญี่ปุ่นและอินเดียนั้น ผู้ที่มีข่าวสารและความรู้ (knowledgeable) มากกว่า มักจะเป็นปรบักษ์กับระบบมากกว่าและรักชาติน้อยกว่า ความรู้สึกต่อระบบการเมือง ไม่ว่าจะ เป็นเชิงบวกหรือลบนั้นมีความสำคัญ เพราะว่าการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติโดยพลเมืองที่ยืนยันในความจงรักภักดีต่อระบบของเขา อีกประการหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการที่บุคคลให้ความสนใจกับข่าวสารเพียงเล็กน้อย ทำให้กระบวนการอบรมกล่อมเกล่าและเกี่ยวกับบทบาททางการเมือง (politicized role) ทำงานไม่ได้ผล แม้ว่าบุคคลผู้นั้นจะมีการศึกษาสูงก็ตาม ตัวอย่างเช่น ผลการสำรวจวิจัยชาวอเมริกันที่มีเชื้อสายเม็กซิกันที่รัฐเนบราสก้า ในสหรัฐอเมริกา พบว่า การศึกษากับการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสหสัมพันธ์กันในมิติต่างๆ น้อยมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะกระบวนการทางด้านการศึกษาและตัวแทนอื่นๆ ที่ทำหน้าที่อบรมกล่อมเกล่าทางสังคม (other socialization agents) ไม่ได้เตรียมการให้สมาชิกในสังคมของตนในการมีบทบาทต่างๆ ทางการเมือง⁴⁸

⁴⁸ Milbrath, Political Participation, pp. 98-102.

2. รายได้

ผลงานการวิจัยหลายชิ้นรวมทั้งของ Milbrath ได้พบว่า ผู้ที่มีรายได้มากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า⁴⁹ จากการวิจัยในภาคใต้ของอเมริกาพบว่า ในระหว่างพวกนิโกรด้วยกันนั้น รายได้มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกเขามากกว่าการศึกษาหรืออาชีพ

รายได้สัมพันธ์กับความแตกต่างของระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชัดเจน และมีอิทธิพลอย่างมากที่สุดต่อกิจกรรมที่ต้องการความนิยม นับถือหรือกิจกรรมที่ต้องการเงินทุนที่ดี จากการศึกษาของ Verba และ Nie ในสหรัฐอเมริกา "รายได้" มีอิทธิพลต่อกิจกรรมประเภทการสื่อข่าวสารทางการเมือง และกิจกรรมประเภทการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองมากกว่ากิจกรรมประเภทการเลือกตั้งและกิจกรรมประเภทการติดต่อเฉพาะ⁵⁰ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Goel ในปี 1979 ก็ได้พบว่า ในประเทศอินเดีย ระดับรายได้ไม่มีสหสัมพันธ์ในเชิงบวกกับกิจกรรมประเภทการเลือกตั้ง แต่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมประเภทที่เกี่ยวกับการรณรงค์ต่อสู้ในสนามทางการเมือง

⁴⁹ Ibid., p. 76.

⁵⁰ Verba and Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality, p. 90.

เหตุที่รายไต้มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น Milbrath อธิบายว่า เป็นเพราะความแตกต่างของรายไต้ มีความเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติ กล่าวคือ ผู้ที่มีความมั่งคั่งมากกว่ามักจะมีระดับการศึกษาสูงกว่าปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเศรษฐกิจและการเมืองต่างๆ มากกว่า จึงทำให้มีการพัฒนาทัศนคติและความเชื่อต่างๆ ของตน ซึ่งเอื้อต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า นอกจากนี้ในประเทศที่ยากจนเฉพาะพวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้นที่สามารถมีวิทยุและโทรทัศน์ได้

3. อาชีพ

ผลงานการวิจัยของนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่าน พบว่า บุคคลที่มีสถานะทางอาชีพสูงมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า จากการศึกษาของ Jensen ได้พบว่า พวกประกอบวิชาชีพ (professionals) มีแนวโน้มที่จะมีความกระตือรือร้นทางการเมืองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักธุรกิจ เสมียน ช่างฝีมือ และกรรมกร ตามลำดับ⁵¹ นอกจากนี้ ผลงานการวิจัยจำนวนมากได้ค้นพบตรงกันว่า กรรมกรเป็นพวกที่ไม่อยากเข้าเกี่ยวข้อง (อย่างกระตือรือร้น) กับการเมืองมากที่สุด ยกเว้นแต่ในประเทศที่มีขบวนการและพรรคการเมืองของกรรมกรเข้มแข็ง เช่น ในนอร์เวย์ และอังกฤษ เป็นต้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากงานของกรรมกร (laboring man) ทำให้กรรมกรไม่

⁵¹Jack Jensen, "Political Participation : A Survey in Evanston, Illinois" (Unpublished Master's thesis, Northwestern University, 1960), อ้างใน Milbrath, Political Participation, p. 97.

สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีความกระตือรือร้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ต่างๆ เนื่องจากเวลาการทำงานถูกกำหนดตายตัว ไม่สามารถหาเวลาที่จะประชุมกับกลุ่มต่างๆ ได้ และโดยปกติงานของกรรมกรก็ไม่มี ความสำคัญเพียงพอที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นการกระทำทางการเมืองได้ ประการสุดท้ายความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตของการเมือง (political outcomes) กับความพึงพอใจในรายได้และงานของพวกเขา ก็ไม่ชัดเจนมากนัก

ง. การเกี่ยวข้องกับองค์การ

จากการศึกษาของนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่านพบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น ผลการวิจัยของ Milbrath ในปี 1971 และของ Verba และ Nie ในปี 1972 เป็นต้น ความสัมพันธ์กันระหว่าง "การเกี่ยวข้องกับองค์การ" กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีสาเหตุมาจาก ประการที่หนึ่ง ความเหมือนกันในหลายๆ ด้านขององค์การและบุคลิกลักษณะส่วนบุคคล ได้นำบุคคลเข้าสู่องค์การ และมีส่วนร่วมทางการเมือง ประการที่สอง กลุ่ม (องค์การ) เป็นตัวระดมให้สมาชิกของตนแสดงออกซึ่งการกระทำทางการเมือง (political action) ประการที่สาม การเข้าสังกัดกลุ่มหรือองค์การได้ทำให้ขอบเขตของผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ระหว่างบุคคล และความสามารถในการเป็นผู้นำขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป

จากการศึกษาของ Verba และ Nie ในปี 1977 ยังได้พบอีกว่า "การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม" (การเกี่ยวข้องกับองค์การ) เป็นตัวแปรอิสระที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอย่างแท้จริง ผลกระทบดังกล่าวเป็นไปในลักษณะค่อยๆ สะสมและเพิ่มพูนขึ้นทีละน้อย จากการศึกษาของ Nie, Powell และ Prewitt ในปี 1969⁵² ได้พบว่า การเป็น

⁵²Nie, Powell and Prewitt, "Social Structure and Political Participation..." pp. 361-378.

สมาชิกกลุ่ม (หรือการเกี่ยวข้องกับองค์การ) ได้ช่วยให้ปัจเจกชนซึ่งมีสถานภาพต่ำเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราที่มากกว่า เมื่อเทียบกับปัจเจกชนที่มีสถานภาพสูง ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเช่นเดียวกัน ผลการศึกษาดังกล่าวยังพบอีกว่า กิจกรรมของกลุ่มสามารถเพิ่มการกระทำทางการเมืองของบุคคล (ซึ่งเป็นสมาชิก) ได้โดยปราศจากการเพิ่มขึ้นของข่าวสารทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและการเอาใจใส่ทางการเมือง

อิทธิพลของกลุ่มจะมีมากน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับว่ากลุ่ม (องค์การ) จัดตั้งขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์อะไร และมีการเกี่ยวข้องกับการเมืองมากน้อยอย่างไร หากมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองมาก และตั้งขึ้นมาเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มแล้ว อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกก็จะมีมาก อย่างไรก็ตาม การสังกัดกลุ่มหรือการเกี่ยวข้องกับองค์การจะเป็นไปโดยตั้งใจหรือเป็นไปโดยสภาพ เช่น ทำงานในโรงงานซึ่งมีคนงานจำนวนมาก หรือการเป็นคนที่มีเชื้อชาติเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลของกลุ่มทั้งสิ้น และมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลด้วย⁵³

แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

นักรัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรมศาสตร์ มักกล่าวเป็นเชิงจัดพวกไว้ว่า ประเทศกำลังพัฒนา แต่ละประเทศมักจะมีลักษณะเป็น 2 ประเภท ในเวลาเดียวกันคือ 1) เป็นชุมชนของประชาชนธรรมดา ซึ่งไม่ค่อยรู้ ไม่ค่อยเข้าใจความเป็นไปของบ้านเมือง และ 2) เป็นชุมชนของปัญญาชน ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นไปของบ้านเมืองเป็นอย่างดี ซึ่งสภาพทั้งสองนี้ก่อให้เกิดปัญหา

⁵³ Milbrath, Political Participation, pp. 110-111.

สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ นั่นคือ การกำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะผนึกสองกลุ่มนี้ให้รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างราบรื่น⁵⁴

สำหรับในการวิจัย จะเป็นการศึกษาในเรื่องความรู้และความสนใจ ซึ่งเกี่ยวกับแนวคิดในเรื่องความรู้ ผู้วิจัยขอยกแนวคิดในเรื่องความรู้ ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจ ทั้งนี้เพราะทั้งสองมีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

เกี่ยวกับความรู้ รูสโซ ได้ให้ทัศนะในความเรียง ว่าด้วยเศรษฐกิจการเมืองของเขาว่า "ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตที่ดี หากจะต้องเป็นความรู้ชนิดที่ถูกต้องและนี้หมายความว่าความถึงการอบรมปลูกฝังความเป็นราษฎร ความเป็นราษฎรที่ดีต้องการให้บุคคลมอบเจตน์งานของตนเองให้อยู่ภายใต้เจตน์งานของประชาคม ในขั้นปลายการกระทำเช่นนี้จะให้ประโยชน์แก่เขา แต่สติปัญญาและการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เข้าใจในข้อนี้ได้ โครงการศึกษาที่ถูกต้องจะสอนให้รักประเทศชาติ แต่ประชาชนไม่อาจรักประเทศชาติของตนได้ เว้นเสียแต่ว่าจะมีความมั่นคงสำหรับคนทั้งหมด จะต้องมีส่วนซึ่งทำให้บังเกิดผลดี และรัฐจะต้องรับผิดชอบในการศึกษาของประชาชน เพราะไม่มีอะไรอาจทำได้ถ้าหากขาดองค์ประกอบของราษฎรที่รับผิดชอบและรู้ตัว⁵⁵

⁵⁴ Ithiel de Scla Pool, "The Necessity for Social Scientists : Doing Research for governments," Background 10 (August 1966), pp. 15, 155-156 อ้างใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข่าวสารการเมืองของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 4-5.

⁵⁵ Jean Jacques Rousseau, "The Social Contract," Social Contract : Essays by Locke, Hume, Rousseau ed. Sir Ernest Barker (Fair Lawn, N. J. : Oxford University Press 1972, pp.17-23).

คากล่าวของรูสโซ่ดังกล่าว ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะชี้ให้เห็นความสำคัญว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเป็นรากฐานสำคัญในการจรรโลงและสร้างสรรค์ระบบการเมืองของสังคมใดสังคมหนึ่งได้เป็นอย่างดี

ในการศึกษา แนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ได้มีผู้สนใจและทำการศึกษาไว้มากในที่นี้จะรวบรวมความหมายและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องมาอธิบายโดยสังเขปดังนี้

บลูม ได้อธิบายความหมายของความรู้ความเข้าใจไว้ว่า "ความรู้" หมายถึง พฤติกรรมและสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเน้นการจำ ไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือระลึกได้ก็ตาม เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมสาระต่างๆ เหล่านั้น จนกระทั่งพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นต่อไป โดยความรู้นี้อาจแยกออกเป็นความรู้เฉพาะสิ่งความรู้ในเรื่องระเบียบการและความรู้เรื่องสากลเป็นต้น ส่วนความเข้าใจนั้นหมายถึง ความสามารถทางปัญญาและทักษะอันได้แก่ 1. ความสามารถที่จะให้ความหมายของคำ (การแปล) 2. ความสามารถในการเข้าใจความหมายของการคิด (การตีความ) 3. ความสามารถในการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้จากการกระทำ (การประเมินค่า) ดังนั้น บุคคลจะมีความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 นี้⁵⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁶ Benjamin S. Bloom (ed.), Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I : Cognitive Domain (New York : David McKay Company, Inc, 1956), pp. 89-96.

ส่วน โรเซ็นเบิร์ก และ ไฮพลแลนด์ อธิบายว่า ความเข้าใจ ได้แก่ ความเชื่อ หรือ ความนึกคิด (concept) หรือการสำเนียง (conception) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางดีและไม่ดี ความรู้ความเข้าใจนี้เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากกลุ่มสังคมมาสู่ตัวบุคคล เช่น ถ้ามีผู้สอนให้บุคคลเข้าใจและรู้ว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยคืออะไร ผู้นั้นก็อาจเกิดทัศนคติที่ดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยได้⁵⁷

จากความหมายของความรู้ความเข้าใจดังกล่าว เมื่อก้าวถึงความรู้ความเข้าใจทางการเมือง อัลมอนต์ และ พาวเวลล์ อธิบายว่า หมายถึงความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงความรู้ความเข้าใจนั้นจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม⁵⁸ และในทัศนะของอัลมอนต์และเวอร์บา ได้จำแนกวัตถุประสงค์ทางการเมืองออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

⁵⁷Milton J. Rosenberg and Carl I. Hovland, Attitude Organization and Change (New Haven : Yale University Press, 1960), p. 1.

⁵⁸Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell, Jr. Comparative Politics : A Development Approach (Boston : Little, Brown and Company, 1966), p.50. ผู้สนใจอาจอธิบายความหมายเพิ่มเติม โปรดศึกษาจาก พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ศาสตร์แห่งการวิจัย (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 9-11. ทิตยา สุวรรณชฎ, "วิทยาศาสตร์คืออะไร" ใน ทิตยา สุวรรณชฎ และคณะ, วิทยาศาสตร์สังคม (พระนคร : สถาบันวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2517). หน้า 1-2 และ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 10-15.

1. ระบบการเมือง (system as general object) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจที่บุคคลมีต่อระบบการเมืองของตนโดยส่วนรวม หรือโดยทั่วไป เช่น ความเป็นชาติ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ขนาดที่ตั้ง กำลังอำนาจ รัฐธรรมนูญ ระบบการปกครอง เป็นต้น

2. ปัจจัยนำเข้า (input objects) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสถาบันหรือองค์การทางการเมืองต่างๆ ตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของประชาชน หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง เป็นต้นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล หรือกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งสื่อมวลชน เป็นต้น

3. ปัจจัยผลิตผล (output objects) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการตัดสินใจ (decision process) และผลลัพธ์ (output) ที่ออกมาจากระบบการเมือง เช่น นโยบายของประเทศ หรือกฎหมายที่ออกมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

4. อัตตา (self as objects) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองว่า มีความเข้าใจในระบอบบทบาทของตนเองในระบบการเมืองอย่างไรบ้าง มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพหน้าที่ และวิธีการต่างๆ ที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองอย่างไร เป็นต้น⁵⁹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁹ Almond and Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations, (Boston : Little Brown and Company, 1965), pp. 14-17.

ดังนั้น อาจกล่าวสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (political under standing) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจหรือความรู้สึกที่เข้าใจว่าระบบการเมือง กระบวนการและสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นความจำเป็นต่างๆ ในการเมืองทั้งหลายเป็นเช่นไร เช่น รัฐธรรมนูญ กำหนดไว้อย่างไรบ้าง เป็นต้น ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง มักมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ไม่เข้าใจการเมือง⁶⁰

การมีความรู้ความเข้าใจการเมืองย่อมเกิดจากการมีประสบการณ์ หรือการเรียนรู้ ซึ่งจะมีส่วนสัมพันธ์กับความผูกพันทางใจ หรือความสนใจทางการเมือง ความสนใจทางการเมืองจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองขึ้นได้ ขณะเดียวกันการมีความเข้าใจทางการเมืองที่ดีก็อาจจะทำให้เกิดความมั่นใจและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้เช่นกัน⁶¹ อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลหนึ่งๆ จะมีความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงทางการเมืองดีพอสมควรได้นั้น ย่อมเกิดจากการมีความสนใจ เห็นความสำคัญของการเมืองที่อยู่รอบตัวเอง ด้วยเช่นกัน

ถ้าหากประชาชนขาดความรู้สึกไม่แน่ใจทางการเมืองขาดความกระตือรือร้นทางการเมือง และในที่สุดก็จะก่อให้เกิดความคิดว่าตนเองปราศจากอำนาจทางการเมือง หรือมีจิตสำนึกว่าไร้อำนาจ (powerlessness)

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁰ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2517), หน้า 116.

⁶¹วิภากร ปรามิเช ฌ อยุธยา, "การศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจ และความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร วันที่ 4 เมษายน 2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

ในทางการเมือง คิดว่าตัวเองเป็นเพียงกลไกเล็กๆ ที่อยู่ท่ามกลางระบบเครื่อง
ยนต์อันมหึมา⁶² จึงไม่เห็นว่าการกระทำใดๆ ของตนจะมีอิทธิพลต่อระบบการ
เมือง ทำให้เกิดสภาพนิ่งเฉยทางการเมืองและในที่สุดก็จะไม่สนใจว่าสิ่งต่างๆ
ที่เกิดขึ้นทางการเมือง อาทิ เหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ วิกฤตการณ์ทาง
การเมือง หรือผลของนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลจะมีผลกระทบต่อตัวเขา
หรือไม่⁶³ การที่ประชาชนในสังคมใดเป็นเช่นนั้น ย่อมเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อ
การพัฒนาการเมืองของประเทศนั้น

แนวความคิดเกี่ยวกับความสนใจทางการเมือง

ความสนใจทางการเมือง หมายถึง ประชาชนมีความสนใจในการมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการปกครองประเทศ มีการติดตามข่าว
สารของบ้านเมือง พุดคุยหรือการสนทนากันเป็นกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาของบ้านเมือง
พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือในการกำหนดนโยบายทางเมือง
และการปกครองท้องถิ่น เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมในรูปของ
กลุ่มผลประโยชน์ เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองทั้งในสภาและนอกสภา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶² พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข่าวสารทางการเมือง (กรุงเทพฯ : เจ้า
พระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 53.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34

ความสนใจทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นความจริงที่ว่าคนที่มีความสนใจทางการเมืองสูงมักจะกระตือรือร้น จะติดตามข่าวสาร บทความหรือหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเมือง ตลอดจนพูดคุยถึงปัญหาต่างๆ ของบ้านเมืองกับผู้อื่น⁶⁴ แต่คนที่ไม่สนใจในการหาเสียงเลือกตั้งและไม่ค่อยคำนึงถึงผลการเลือกตั้ง มักจะไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และไม่ค่อยคำนึงถึงผลการเลือกตั้ง มักจะไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงพอกกล่าวได้ว่า ถ้าบุคคลใดติดตามเรื่องราวทางการเมือง ตลอดจนกิจการและผลงานของรัฐบาล เขาก็จะมีความสนใจทางการเมือง และมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

Robert A. Dahl ได้แบ่งประเภทของมนุษย์ที่มีระดับความสนใจทางการเมืองแตกต่างกัน โดยได้แบ่งแยกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ⁶⁵

1. The Apolitical Stratum
2. The Political Stratum
3. The Power-Seeker
4. The Powerful

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁴ Almond and Verba, The Civic Culture, Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston : Little Brown and Company, 1965), p. 9.

⁶⁵ Robert A. Dahl, Modern Political Analysis (New Delhi : Prentice Hall of India Private Limited, 1983), pp. 10.

1. ผู้ไม่สนใจทางการเมือง (the apolitical stratum)

กลุ่มชนมีแนวทางหลายๆ อย่างในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากและน้อยต่างกันไป ดังนั้น จึงต้องมีการจัดชั้นภูมิทางการเมือง ซึ่งมักจะอยู่ภายใต้อิทธิพลในการคลบกันดาลให้เป็นไปอย่างหนึ่งของชั้นภูมิทางการเมืองของกลุ่มชนประเภทนี้ เป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่มีความเฉยเมยเกี่ยวกับเรื่องการเมืองไม่มีความสนใจที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเลือกตั้งเรื่องของรัฐสภา ฯลฯ บุคคลกลุ่มนี้มีปัญหาทุกยุค ทุกสมัย อันเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งในด้านที่ว่าบุคคลที่เข้าไปมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง กำหนดและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนั้นเป็นเพียงบุคคลกลุ่มน้อย ตามลักษณะชั้นภูมิทางการเมือง

Dahl ได้ชี้ให้เห็นว่ามีเหตุผลห้าประการที่จะตอบปัญหาที่ว่า เพราะเหตุใด คนจึงไม่อยากเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

1) บุคคลแต่ละคนไม่อยากที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองถ้าหากเขาถูกจัดเข้าไปอยู่ในฐานะที่มีค่านิยมต่ำ ทั้งนี้ โดยเปรียบเทียบกับตำแหน่งหรือฐานะทางการเมืองนี้ เป็นรางวัลที่เขาได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่นเดียวกับการที่เขาได้รับจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างอื่น

2) บุคคลแต่ละคนไม่อยากที่จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง เพราะคิดว่าโอกาสแห่งความน่าจะเป็นมีอยู่น้อยในเรื่องเกี่ยวกับการที่จะเอาชนะเหตุการณ์ต่างๆ โดยการใช้อิทธิพลการเปลี่ยนแปลงให้รางวัลทางการเมือง ในการมีส่วนร่วมนั้นให้มีความสมดุลกัน

3) บุคคลแต่ละคนไม่อยากที่จะเข้าไปมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ถ้าหากเขามีความเชื่อว่า ชัยชนะทางการเมืองของผู้อื่นเป็นความพึงพอใจอันสูงส่ง สำหรับตนแล้วถึงแม้ว่าตนจะไม่มีส่วนร่วมอยู่ด้วยก็ตามที่

4) บุคคลแต่ละคนไม่อยากที่จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง ถ้าหากเขามีความเชื่อว่า ผลที่ได้รับจะก่อให้เกิดความพอใจแก่ตนได้แม้ตนไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวทางการเมือง

5) บุคคลแต่ละคนไม่อยากที่จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง ถ้าหากเขามีความเชื่อว่า ความรู้ของเขาถูกจำกัดหรือเขาไม่อาจจะเข้าใจการเมืองได้อย่างดี

6) ในที่สุดอุปสรรคอันใหญ่หลวงก็จะเกิดแก่บุคคลแต่ละคนที่ไม่อยากจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง

2. ผู้สนใจทางการเมือง (the political stratum)

ผู้สนใจการเมือง ประกอบด้วยบุคคลซึ่งให้ความสนใจและแสวงหาข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ มีความหวังใยและรู้ดีว่าตนเองสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ และพวกนี้จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงมีความตื่นตัว และจะพยายามที่จะแสวงหาอำนาจทางการเมือง หรือไม่ก็เข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในรูปแบบใดรูปหนึ่งบุคคลในการดำเนินกิจการของรัฐ และจะให้ความสนใจและเกี่ยวข้องกับการเมืองในกรณีดังต่อไปนี้คือ

- 1) มีผลประโยชน์ตอบแทน
- 2) คิดถึงสิ่งแลกเปลี่ยนเป็นสำคัญ
- 3) เชื่อว่าสามารถเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
- 4) เชื่อว่าถ้าไม่ร่วมผลที่ออกมาทางการเมืองจะไม่พอใจ
- 5) มีความรู้ความชำนาญในการแก้ปัญหา
- 6) ต้องการเอาชนะอุปสรรคในกิจกรรมต่างๆ

3. ผู้แสวงหาอำนาจและผู้นำ (the power-seekers and the leaders)

ในสังคมการเมืองบุคคลบางคนพยายามแสวงหาอำนาจมากกว่าบุคคลอื่น เป็นผลให้มีอำนาจทางการเมืองมากกว่า ดังนั้นในชั้นภูมิทางการเมืองจึงมีชั้นภูมีย่อยของการแสวงหาอำนาจกับชั้นภูมีย่อยของอำนาจของผู้นำ ซึ่งอาจพิจารณาได้ชัดเจนจากข้อเสนอ 2 ประการต่อไปนี้ คือ

- 1) สมาชิกของระบบการเมืองบางคน แสวงหาอิทธิพลเพื่อผลทางด้านนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ และการตัดสินใจในการใช้บังคับกฎหมายของรัฐ
- 2) อิทธิพลทางการเมืองนั้นไม่มีทางที่สมาชิกในระบบการเมืองจะได้มืออย่างเท่าเทียมกัน

การแสวงหาอำนาจเพื่อผลประโยชน์ในการยึดครองทรัพยากรทางการเมือง ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป แล้วมีวิธีการที่ต่างกัันดังนี้

1) การแสวงหาอำนาจด้วยจุดมุ่งหมายที่ถูกต้อง ด้วยความปรารถนาที่จะปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนทุกคนด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงผลประโยชน์อันสำคัญของรัฐ การแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อชีวิต เสรีภาพ และความสุขของประชาชน

2) การแสวงหาอำนาจเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

3) การแสวงหาอำนาจจากแรงจูงใจที่ไร้สำนึก

4. ผู้ที่มีอำนาจ (the powerful)

ผู้แสวงหาอำนาจทั้งหลายมิใช่ว่าจะได้รับอำนาจทุกคนไป บางกรณีคนที่มิได้แสวงหาสิ่งดังกล่าวเลยกลับเป็นผู้ใช้อำนาจ หรือกลับกลายเป็นผู้ปกครองไปก็มี (ในกรณีนี้เกิดขึ้นได้น้อย) Dahl ได้สรุปกรณีผู้ที่จะมีอำนาจไว้ว่า คนที่จะมีอำนาจแตกต่างกันนั้น เกิดขึ้นจากความแตกต่างกันในสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ประกอบกับแรงจูงใจ เป็นผลให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของการใช้ทรัพยากรทางการเมือง ซึ่งเป็นผลกระทบต่อไปถึงความแตกต่างกันในเรื่องของอำนาจ จนกระทั่งถึงจุดสุดท้าย คือความแตกต่างกันในเรื่องของอำนาจที่ยอมรับ

มนุษย์ทางการเมืองประเภทต่างๆ (varieties of political man)

Dahl ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะเฉพาะที่บุคคลจะเข้าถึงการเมืองได้นั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. จากบุคลิกภาพหรือคุณลักษณะของเขาเอง
2. จากวัฒนธรรมต่างๆ ไป หรือเป็นเรื่องเฉพาะมากกว่านี้ในทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่แบ่งปันกับเผ่าพันธุ์ของเขาในหมู่บ้าน นคร ระดับประเทศ หรือภูมิภาคของโลก
3. จากประวัติของเขาที่ได้รับการอบรมทางการเมือง และวิธีการทางสังคมประเพณีทางการเมือง
4. จากประสบการณ์ของเขาและสภาวะการณ์ สถานการณ์ในชีวิตของเขา

5. ลักษณะเฉพาะของสถานการณ์ที่เขาเผชิญ หรือเชื่อว่าเขาเผชิญอยู่แม้ชั่วขณะเดียว

การศึกษาเรื่องความสนใจทางการเมือง มักมีการศึกษาโดยสัมพันธ์กับเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และการเรียนรู้ทางการเมือง โดยมีการศึกษากับกลุ่มประชาชน นักศึกษา ข้าราชการโดยทั่วไป กมล สมวิเชียร ได้ทำการศึกษาความสนใจทางการเมืองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสนใจทางการเมืองของนักศึกษาไทยว่าส่วนใหญ่จะไม่ค่อยสนใจการเมือง และมีค่านิยมแบบอนุรักษนิยม คือยังเคารพในฐานะและอำนาจของผู้ปกครอง อันเป็นทัศนคติในทางการเมืองที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตย⁶⁶

การวิจัยศึกษาในต่างประเทศแถบยุโรป สหรัฐอเมริกา พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความสนใจและมีส่วนร่วมในทางการเมืองสูง⁶⁷ เป็นลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย ดังนั้น ความสัมพันธ์ของความสนใจทางการเมืองกับการศึกษานั้นอาจต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และอื่นๆ ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁶กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช 2516)

⁶⁷Almond Gabriel, and Sidney Verba, Civic Culture pp. 317-319.

กล่าวถึงปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ 2 ประการ⁶⁸

ประการแรก คือทัศนคติทางการเมืองซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1. ผู้ที่สนใจการเมืองมักจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่สนใจ ความสนใจการเมืองอาจจะดูได้จากการติดตามข่าวคราวทางการเมือง เช่น โดยทางสื่อมวลชน การพูดคุยกับคนอื่นทางการเมือง การไปฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง ผู้ที่สนใจทางการเมืองลักษณะนี้มักมีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่มีความสนใจ
2. ผู้ที่มีความเลื่อมใสต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือผู้สมัครคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ มักมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย
3. ผู้ที่มีความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองของตนคือ เชื่อว่าเขามีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ จะมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่คิดว่าตนไม่มีประสิทธิภาพทางการเมือง
4. ผู้ที่เชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่
5. ผู้ที่มีความรู้สึกไม่ดี การมีส่วนร่วมทางการเมืองคิดว่านักการเมืองไม่น่าไว้วางใจ คนกลุ่มนี้จะแยกตัวเองออกจากการเมือง
6. ผู้ที่มีความเข้าใจทางการเมือง มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าใจทางการเมือง

⁶⁸ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 110-117.

ประการที่สอง คือบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสามารถในการเข้าสังคม หมายถึง การที่บุคคลสามารถสมาคมกับคนได้อย่างไม่เคอะเขิน มีความสามารถเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมือง สนใจการเมืองสูง

2. การขาดความมุ่งหมายในชีวิต บุคคลที่ขาดความมุ่งหมายในชีวิต จะแสดงออกโดยการขาดค่านิยม ขาดการสร้างแนวทางในชีวิต มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่มีใครสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบุคคลที่มีอำนาจ เป็นต้น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะไม่สนใจ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

วิภากรณั์ ปราโมทย์ ฅ อยุธยา ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ ความสนใจ และความเข้าใจ ในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพบว่า ปัจจัยทางประชากรและทางสังคมที่มีอิทธิพลเด่นชัดต่อความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจทางการเมือง การเลือกตั้งของประชาชนก็คือ เพศ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม⁶⁹

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁹วิภากรณั์ ปราโมช ฅ อยุธยา, "การศึกษาเรื่องทัศนคติทางความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต กรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520) หน้า 155-159.

การให้ความสนใจและกระตือรือร้นปฏิบัติกิจกรรมบางอย่าง เราถือได้ว่าบุคคลนั้นมีความสนใจทางการเมือง ถ้าบุคคลใดติดตามเรื่องราวทางการเมือง การมีข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง ตลอดจนกิจการและผลงานของรัฐบาล เขาจะมีความสนใจทางการเมือง การมีข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง รวมทั้งการติดตามข่าวสารนั้น เป็นปัจจัยสำคัญทำให้คนกระตือรือร้น มีความสนใจทางการเมืองและการปกครอง จากผลการวิจัยมักพบว่าระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการติดตามข่าวสาร กิจการบ้านเมืองมากขึ้นตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่าประชาชนมีความสนใจในการติดตามข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์มากขึ้น เมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น ในการศึกษาการได้รับข่าวสารทางการเมืองกับการรับรู้ถึงความสำคัญทางการเมืองของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2521 พบว่า การที่นักศึกษาเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และโทรทัศน์ นั้น จะมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงความสำคัญทางการเมือง ยิ่งคนที่ให้ความสนใจและรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมากเท่าไร ก็จะมีแนวโน้มตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองมากตามไปด้วย⁷⁰

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁰บุญเลิศ ศุภติลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาการเมืองที่ถูกลืม" วารสารธรรมศาสตร์ 8 (2), (ตุลาคม-ธันวาคม 2521), หน้า 30-34.

แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง (political communication)

ก. ความหมายและความสำคัญ

การสื่อสารทางการเมือง เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนะและความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ในทางการเมืองระหว่างบุคคล การสื่อสารทางการเมืองนับเป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมการเมือง⁷¹

การสื่อสารทางการเมืองจะต้อง 1) เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือมากกว่านั้น 2) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมือง 3) เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารให้เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว จนมีการกล่าวขานสังคมปัจจุบันว่าเป็น "สังคมแห่งการสื่อสาร" (the communication society) ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ไม่เพียงแต่ภายในระบบการเมืองเท่านั้น หากแต่มีการสื่อสารกับระบบหรือระหว่างประเทศเป็นอันมากด้วย ซึ่งการสื่อสารทางการเมืองก็เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการสื่อสารนี้ ดังนั้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา นักรัฐศาสตร์จึงได้ให้ความสนใจแก่การสื่อสารมากยิ่งขึ้น มีการประยุกต์วิทยาการต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจถึงผลของการสื่อสารต่อระบบการเมืองด้วย

⁷¹Warren K. Agree, Phillip H. Ault and Edwin Emery, Introduction to Mass Communication (New York : Harper & Row, 1976), p. 4.

ลูเซียน พาย⁷² มีความคิดว่าการสื่อสารเป็นเส้นใยที่ผูกพันมนุษย์เข้าด้วยกันเป็นสังคม เพราะมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กันก็ด้วยการสื่อสารเสียโดยมาก ดังนั้น การไหลเวียนของการสื่อสาร จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางและฉับไวของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พาย เห็นว่าการสื่อสารจะทำให้เกิดวัฒนธรรมโลก (world culture) ซึ่งจะได้รับการแพร่กระจายไปยังสังคมต่างๆ และก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง ทศนะของ พาย การพัฒนาการเมืองเป็นการพัฒนาที่มีกระบวนการจากสังคมดั้งเดิมผ่านระยะแปรเปลี่ยน (transitional stage) ไปสู่การเป็นสังคมสมัยใหม่ พาย ได้แบ่งลักษณะการสื่อสารในสังคม 3 ลักษณะ คือ

1. ในสังคมดั้งเดิม กระบวนการสื่อสารรวมอยู่ในกระบวนการทางสังคมอื่นๆ ชนชั้นนาจะเป็นตัวกำหนดการไหลเวียน และเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นการสื่อสารจึงมีแนวโน้มที่จะเอื้อประโยชน์แก่ชนชั้นนา นักการสื่อสารวิชาชีพจะไม่มีในสังคมเช่นนี้

2. ในระยะแปรเปลี่ยน การสื่อสารมีความเป็นทวิลักษณ์ ในด้านหนึ่งใช้ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่สื่อสารภายในศูนย์กลางของสังคมที่มีความเป็นสมัยใหม่และเป็นเมือง ในอีกด้านหนึ่งเป็นการสื่อสารแบบพบหน้ากัน (face-to-face) และภายในชุมชน การควบคุมการสื่อสารโดยกลไกภายในสังคมเป็นเรื่องยาก นอกจากนี้มีการพึ่งพาวิธีการสื่อสารของระบบระหว่างประเทศมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷² Lucian W. Pye, Communication and Political Development (Princeton : Princeton University Press, 1963), pp. 4-29.

3. ในสังคมใหม่ (โดยเฉพาะที่เป็นประชาธิปไตย) การสื่อสารโดยสื่อมวลชน (mass media) มีความเป็นวิชาชีพ มีโครงสร้างเฉพาะซึ่งทำหน้าที่นี้ และจะมีความเป็นอิสระจากรัฐบาลมากมายโดยเปรียบเทียบ มีจรรยาบรรณของความเป็นกลางกำกับอยู่ แต่จะเชื่อมโยงกับการสื่อสารโดยผู้นำความคิดเห็นที่ไม่เป็นทางการ (informal opinion leaders) ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลต่างๆ ในสังคมที่เขาพบปะสนทนากันอยู่ด้วยประจำ ระบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งสองนี้ จะมีการไหลเวียนป้อนกลับข่าวสารกันอยู่เป็นประจำ

อัลมอนต์⁷³ เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองมีความสำคัญตรงที่เป็นวิธีการในการช่วยระบบการเมืองที่จะทำหน้าที่อื่นๆ ของมันไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องผลประโยชน์ การรวบรวมผลประโยชน์หรือการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ จุดเด่นของสังคมสมัยใหม่อยู่ที่ความสามารถที่ได้พัฒนาองค์การสื่อสารขึ้นมาเป็นการเฉพาะและมีการก่อกำเนิดของจรรยาบรรณในการสื่อสารที่เน้นความเป็นกลาง องค์การสื่อสารที่เป็นอิสระนี้มีผลในทางที่จะเอื้อต่อการควบคุมระบอบราชการกลุ่มผลประโยชน์ และพรรคการเมืองซึ่งทำหน้าที่อื่นๆ ในทางการเมืองเพราะเป็นประโยชน์ในการสร้างความสามารถของประชาชนในการแสดงออกซึ่งข้อวิพากษ์วิจารณ์ความคิด และการทำงานขององค์การต่างๆ เหล่านั้น อีกทั้งเอื้อต่อการที่จะมีการไหลเวียนอย่างคล่องตัวของข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷³G. A. Almond and G. B. Powell. Jr (eds.), Comparative Politics Today : A World View (Boston : Little Brown and Company, 1980), pp. 610.

ข่าวสารจากสังคมสู่ระบบการเมือง จากโครงสร้างทางการเมืองหนึ่งไปสู่อีก โครงสร้างหนึ่ง ซึ่งรวมกันแล้วเป็นวงจรจากปัจจัยนำเข้าสู่ปัจจัยส่งออกและการ บ้อนกลับ การสื่อสารทางการเมืองจึงดูเหมือนจะทำหน้าที่ "ควบคุมผู้ควบคุม" (regualtes the regulators) กระบวนการในการนำเข้าและส่งออกของ ระบบการเมืองอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งการที่มันทำหน้าที่นี้มีผลต่อการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพ ในระบบการเมืองประชาธิปไตย

คาร์ล คอยท์ซ เสนอรูปแบบของระบบการเมืองโดยประยุกต์ วิชา ไซเบอร์เนติกส์ (cybernetics) ซึ่งเป็นวิชาทางวิทยาศาสตร์ คือ เปรียบ เทียบการสื่อสารทางการเมืองเป็นเสมือนเส้นประสาท (nevers) ของระบบ การเมืองที่มีเครือข่าย (networks) ครอบคลุมและเชื่อมโยงทุกๆ ส่วนของ ระบบการเมือง⁷⁴ ลักษณะสำคัญของการสื่อสารตามแนวของ คอยท์ซ คือ ระบบ เครือข่าย (networks) ของการสื่อสาร โดยบุคคลทั้งหลายในระบบถูกเชื่อม โยงเข้าด้วยกันในลักษณะของวงจร สามารถแลกเปลี่ยนข่าวสารและข้อมูลกัน แบบสองทาง (two-way communication) ลักษณะเช่นนี้แสดงว่ามีการบ้อน กลับของข้อมูล (feed back) ของข้อมูล⁷⁵

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁴Karl W. Deutsch, The Nerves of Government (New York : The Free Press of Glencoe, 1969), p. 46.

⁷⁵Karl W. Devtsch, "Toward a Cybernatic Model of Man and Society", in Walter Buckley, (ed.), Modern Systems Research for the Behavioral Scientist (Chicago : Aldine, 1968), p. 390.

ข. ประเภทของโครงสร้างการสื่อสารทางการเมือง

ลักษณะของการสื่อสารอย่างน้อยที่สุดจะต้องประกอบด้วยแหล่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นต้นกำเนิดข่าวสารและเป็นผู้ส่งสาร (sender) ในการส่งสารนั้นจะต้องอาศัยช่องทางหรือสื่อ (channel) ในการนำข้อมูลข่าวสารไปถึงผู้รับสาร (reciever) ลักษณะดังกล่าวนี้จะเป็นลักษณะที่ธรรมดาที่สุด

อัลมอนด์ และ เพาเวลล์ แบ่งประเภทของโครงสร้างการสื่อสารออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้⁷⁶

1. การสื่อสารแบบพบหน้ากันอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารที่ไม่ควรละเลยหรือไม่สนใจ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าหลายครั้งหลายคราว่าการสื่อสารของระบบมิได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ทางการเมืองของปัจเจกบุคคล หากแต่มีอิทธิพลได้โดยทางอ้อมคือผ่านตัวกลางอีกทีหนึ่ง ตัวกลางนี้คือ "ผู้นำความคิดเห็น" (opinion leaders) ซึ่งคอยรับข่าวสารจากระบบสื่อสารมาส่งผ่านไปยังปัจเจกบุคคลอีกทอดหนึ่ง ผู้นำความคิดเห็นเหล่านี้อาจจะเป็นผู้ทำตามธรรมชาติ เช่น พระ ครูพระชาบาล ผู้ที่มีการศึกษาดีในท้องถิ่นนั้นๆ หรืออาจจะเป็นผู้ที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น บรรดาผู้นำความคิดเห็นจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวทางการเมืองสูง รับฟังข่าวสาร

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁶ Almond and Powell Jr, Comparative Politics : A Developmental Approach (Boston; Little, Brown and Company, 1966), p. 167.

ทางการเมืองทั้งจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอื่นๆ จากนั้นก็จะนำเอาข่าวสารข้อมูลต่างๆ ที่รับมาส่งผ่านไปยังบุคคลอื่นๆ ในสังคมการเมืองของตน โดยอาศัยการสื่อสารแบบพบหน้ากัน (face-to-face) ในช่วงของการถ่ายทอดข่าวสารไปยังสมาชิกอื่นๆ ในสังคมการเมืองนี้ ผู้นำความคิดเห็นอาจจะตีความข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนสอดแทรกความคิดเห็นภายใต้ทัศนวิสัยส่วนตัวของผู้นำความคิดเห็นนั้นๆ ด้วย ซึ่งจะยังผลให้เกิดการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารจากความเป็นจริงได้ ในสังคมชนบทที่ห่างไกลจะพบว่าการสื่อสารแบบพบหน้ากันค่อนข้างมากและชัดเจน ทั้งนี้เพราะระยะทางจะเป็นอุปสรรคขวางกั้นระหว่างผู้ส่งสาร (sender) กับผู้รับสาร (receiver) มิให้มีการติดต่อสัมพันธ์กันได้สะดวกนัก ประกอบกับในสังคมที่ห่างไกลเหล่านั้นมีการยอมรับบทบาทของผู้นำความคิดเห็นเป็นอันมาก จึงจะปรากฏว่าการสื่อสารแบบพบหน้าเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้บางครั้งเราอาจจะพบการสื่อสารแบบพบหน้าในสังคมเมืองได้อีกด้วย เช่น การที่ผู้คนอพยพหลังไหลจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ ผู้อพยพจะได้พบกับรูปแบบการสื่อสารแบบใหม่ผิดแผกไปจากที่พบเห็นในชนบท เพราะในสังคมเมืองการสื่อสารมักจะเกิดขึ้นโดยตรงจากแหล่งสาร (source) ไปยังผู้รับสาร (receiver) เช่น จะได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอื่นๆ แต่ความเคยชิน ความเชื่อของผู้อพยพยังเป็นไปในรูปแบบการสื่อสารแบบพบหน้ากันอยู่ ส่วนรูปแบบการสื่อสารรูปแบบใหม่นั้นเขายังรับไม่ค่อยจะได้ เนื่องจากแตกต่างและขัดแย้งกับรูปแบบเก่า ในสังคมเมืองใหญ่ๆ บางครั้ง จึงอาจพบลักษณะการสื่อสารทวิลักษณะที่มีความขัดแย้งกันอยู่บ้าง

2. การสื่อสารแบบสังคมจารีตประเพณี ในสังคมสมัยใหม่หรือสังคมเมือง การสื่อสารแบบนี้อาจกล่าวได้ว่ามีอยู่น้อยหรือไม่มีเลย ดังนั้นการที่จะละเลยไม่พิจารณาในส่วนนี้จึงสามารถกระทำได้ แต่ในสังคมจารีตประเพณีหรือแม้แต่ในสังคมประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย การสื่อสารแบบนี้ยังคงมีอยู่และเป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลอยู่เป็นอันมาก ในสังคมจารีตประเพณี หัวหน้าเผ่า (tribal head) ผู้อาวุโส ในครอบครัวแบบขยาย (extended family) ผู้นำทางศาสนา (religious leaders) จะเป็นผู้ที่มีบทบาทที่โดดเด่นและมีอิทธิพล โดยจะมีบทบาทเป็นผู้ริเริ่ม (initiators) และผู้ตีความ

ข่าวสารข้อมูลสำหรับคนส่วนใหญ่ของสังคม ในประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ พระสงฆ์จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชนไม่เพียงแต่ในทางความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น หากแต่มีอิทธิพลต่อความคิดทางโลกรวมทั้งทางการเมืองอีกด้วย ปราภฏการณเช่นว่านี้เกิดขึ้นบ่อยๆ ในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ที่นับถือศาสนาพุทธ ประเทศในแถบตะวันออกกลางที่นับถือศาสนาอิสลามเองก็เช่นกัน อิทธิพลของผู้นำทางศาสนา มักจะครอบงำวิถีชีวิตประจำวันในทางโลกของศาสนิกชนเสมอๆ ปัญหาในการสื่อสารเกิดขึ้นในสังคมที่มีภาษาในการสื่อสารที่หลากหลาย ภาษาจะกลายเป็นกำแพงขวางกั้นการสื่อสารอีกชั้นหนึ่ง ผลกระทบคือ เป็นการส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มให้สูงเด่นยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้นำกลุ่มจะเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจและรับรู้ข่าวสารได้ ก็จะเป็นผู้ผูกขาดข่าวสารและสามารถเลือกที่จะส่งผ่านข่าวสารบางอย่างหรือกักกันข่าวบางข่าวเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องได้ นอกจากนี้ในการส่งผ่านข่าวสารก็อาจจะมีการตีความและสอดแทรกความเห็นของตนลงไปในการส่งผ่านข่าวสารได้อีกด้วย ในสังคมจารีตประเพณี ผู้นำชุมชนจึงเปรียบเสมือนตัวกลางที่ยืนอยู่ระหว่างผู้นำระดับชาติกับประชาชน บรรดาผู้นำชุมชนเหล่านี้อาจเป็นตัวส่งผ่านข่าวสารที่รวดเร็วหรือล่าช้า ถูกต้องหรือบิดเบือนได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อเอกภาพส่วนรวมของสังคมด้วย ปราภฏการณเช่นว่านี้สามารถพบเห็นได้ในสังคมประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย

3. การสื่อสารในปัจจุบันนำเข้าของระบบการเมือง การสื่อสารในรูปแบบนี้มีช่องทางสำคัญในการสื่อสาร ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ (interest groups) พรรคการเมือง (political parties) เป็นต้น ตามปกติการสื่อสารในปัจจุบันนำเข้าของระบบการเมืองจะเป็นการถ่ายทอดความต้องการและข้อเรียกร้องพิเศษจากประชาชนสู่ผู้นำทางการเมือง การสื่อสารในปัจจุบันนำเข้าย่อมต้องอาศัยประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งพร้อมที่จะดำเนินการเรียกร้องสิ่งที่ตนต้องการจากระบบการเมือง และการสื่อสารประเภทนี้ย่อมต้องอาศัยการจัดตั้งขององค์กรที่เป็นอิสระ มีระเบียบวินัย และมีความเข้มแข็ง การเรียกร้องจึงจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกันองค์กรที่มีระเบียบนี้ย่อมเอื้อต่อการที่ผู้นำทางการเมืองจะใช้เป็นสื่อในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและกิจกรรมของตนให้ประชาชนได้รับรู้ด้วย

4. การสื่อสารในโครงสร้างปัจจัยส่งออกของระบบการเมือง การ

สื่อสารโดยมากเป็นโครงสร้างการสื่อสารที่เป็นทางการจริงๆ ในโครงสร้างทางการปกครองโดยเฉพาะระบบราชการนับว่าเป็นเครือข่ายสำคัญในการที่ผู้นำทางการเมืองใช้ในการติดต่อกับข้าราชการซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นการสื่อสารในส่วนนี้จะต้องเป็นไปอย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพไม่คลุมเครือ การสื่อสารในโครงสร้างปัจจัยส่งออกนี้ บางครั้งจะเป็นตัวประสานระหว่างผู้นำทางการเมืองกับสาธารณชนโดยการกระจายข่าวสารข้อมูลไปให้ทั่วถึงทั้งระบบ ทำให้สาธารณชนได้รับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองตลอดเวลา ศาลซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการตัดสินตีความกฎหมายต่างๆ ก็ต้องอาศัยการสื่อสารในปัจจัยส่งออกนี้เป็นตัวกลางในการชี้แจงทำความเข้าใจในข้อกฎหมายกับประชาชนเมื่อประชาชนมีข้อเคลือบแคลงสงสัย ในส่วนของการสื่อสารในปัจจัยส่งออกของระบบการเมืองนี้ เนื่องจากว่าเป็นโครงสร้างการสื่อสารที่มีลักษณะที่เป็นทางการ ประชาชนจะอยู่ในสถานะที่จะต้องรับข่าวสารข้อมูลแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นข่าวสารข้อมูลจึงควรที่จะมีความถูกต้องแม่นยำและรวดเร็วเพื่อการบริการที่มีประสิทธิภาพให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป ผู้ซึ่งจะได้มีปฏิริยาป้อนกลับได้ตรงประเด็นต่อไป

5. โครงสร้างการสื่อสารมวลชน โครงสร้างการสื่อสารรูปแบบนี้รวมถึง หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร และหนังสือต่างๆ สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะสิ่งตีพิมพ์ ถ้าหากได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มากก็จะสามารถส่งข่าวสารข้อมูลให้แก่ประชาชนจำนวนมากๆ ในต้นทุนที่ค่อนข้างประหยัดในขณะที่เดียวกันการบิดเบือนข่าวสารข้อมูลโดยการพูดปากต่อปากก็จะมีน้อยลงไปด้วยเช่นกัน

เนื่องจากการสื่อสารทางสื่อมวลชน (mass media) เป็นการติดต่อสื่อสารที่ถึงกันและกันได้รวดเร็วและกว้างขวาง ผู้นำทางการเมืองส่วนมากจึงถือโอกาสใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการที่จะกระตุ้นกลุ่มผลประโยชน์ ให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างที่ต้องการได้เป็นอย่างดี หรือไม่ก็อาจจะใช้สื่อมวลชนไปในการครอบงำ เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้เป็นไปตามผู้นำต้องการได้

สำหรับสื่อมวลชนของไทย หากพิจารณาแล้วสามารถแยกได้ 2
ลักษณะ คือ⁷⁷

1. สื่อมวลชนประเภทตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่างๆ สื่อมวลชนประเภทนี้โดยทั่วไปเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยเอกชน ดังนั้นบทบาทของหนังสือพิมพ์และนิตยสาร จึงมีโอกาสมืออิสระเสรีได้ถ้าหากรัฐไม่แทรกแซงหรือควบคุมจนเกินไป บทบาทของหนังสือพิมพ์บางครั้งอยู่ในฐานะเป็นผู้สอนหรือผู้นำประชาชนให้เข้าใจบทบาททางการเมืองและปัญหาต่างๆ ในสังคม รวมทั้งทำหน้าที่ในโครงสร้างปัจจัยนำเข้า-ปัจจัยส่งออกบ้างบางครั้ง

2. สื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์ สื่อมวลชนประเภทนี้มีลักษณะสำคัญที่ต่างจากหนังสือพิมพ์ คือเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยรัฐบาลทั้งหมด แต่ก็จะมีการให้สัมปทานแก่เอกชนจัดทำรายการบันเทิงต่างๆ ด้วย ข้ออ้างของรัฐบาลที่ต้องดำเนินการเองก็คือ หากปล่อยให้เอกชนดำเนินการเองอาจจะมีการมุ่งผลประโยชน์ส่วนตัว แสวงหากำไรมากกว่าจะเห็นแก่ส่วนรวม อีกประการหนึ่งคือ กิจกรรมวิทยุและโทรทัศน์มีลักษณะเกี่ยวพันถึงความมั่นคงของรัฐโดยส่วนรวม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องควบคุมและจัดการเอง วิทยุเป็นสื่อมวลชนที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูงกว่าหนังสือพิมพ์มาก เพราะสามารถเข้าถึงประชาชนทุกเพศทุกวัยโดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านคุณสมบัติในทางการศึกษา ในขณะที่หนังสือพิมพ์จะมีอิทธิพลได้ในกลุ่มประชาชนที่มีระดับการศึกษาดีพอสมควร อีกประการหนึ่งวิทยุเองสามารถส่งกระจายเสียงออกอากาศไปได้ไกลครอบคลุมอาณาเขตกว้างขวาง เครื่องรับวิทยุก็มีราคาถูก การสื่อสารทางวิทยุจึงเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมาก

⁷⁷ม.ร.ว.พฤษธิสาธ ชุ่มพล, ระบบการเมืองความรับรู้เบื้องต้น (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 194-196.

การสื่อสารทางการเมืองนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นอย่างยิ่ง เห็นได้ชัดคือ การสื่อสารทางการเมืองจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ และเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ทางการเมือง เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ก็อาจจะก่อให้เกิดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกจากนี้ข่าวสารการเมืองยังเป็นตัวที่สามารถแสดงในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอีกด้วย หากประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองสูง ก็จะส่งผลต่อเนื่องให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ในทางกลับกันหากประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองต่ำ ทำให้ไม่รู้จักความเป็นไปของบ้านเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ต่ำไปด้วย จึงนับได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญและเป็นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวให้ชัดคือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระบบการเมือง จะทำให้รัฐบาลสามารถรับรู้ถึงความต้องการของประชาชน และสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างถ้วนทั่วในการดำเนินการออกกฎข้อบังคับหรือนโยบายและการนำข้อบังคับนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนนั้น ทางด้านประชาชนเองก็จะสามารถส่งข้อมูลป้อนกลับต่อการกระทำของผู้มีอำนาจทางการเมืองได้ง่ายรวดเร็วว่าตนมีความพอใจหรือไม่พอใจอย่างไร ผู้มีอำนาจทางการเมืองทั้งรัฐสภาและรัฐบาลก็จะสามารถปรับท่าทีหรือนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ทำให้การปกครองสอดคล้องกับหลักการปกครองที่ว่า การปกครองจะต้องยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นสำคัญ

จากแนวคิดทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความสนใจ การสื่อสารทางการเมือง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรหลักในการศึกษา เหล่านี้เป็นแนวคิดและทฤษฎีซึ่งเกิดจากนักวิจัยทางรัฐศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์หลายท่าน สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะพบว่าลักษณะรูปแบบและปัจจัยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีความหลากหลายต่างกันไป เหล่านี้จะมีส่วนสัมพันธ์กันทั้งสิ้นในการศึกษาความรู้ ความสนใจ การเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของนายตำรวจชั้น

สัญญาบัตร จะได้นำแนวคิดเหล่านี้ประยุกต์และปรับใช้เพื่อศึกษา และพิสูจน์สมมติฐาน การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ศึกษาลักษณะจะเป็นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจะเน้นรูปแบบที่เห็นได้ชัด เช่น เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การนั่งเฉยทางการเมือง การเป็นผู้สื่อข่าวสารการเมือง และการตั้งกลุ่มทำงานท้องถิ่นเบื้องต้น ทั้งนี้ปัจจัยที่นำมาศึกษา นอกจากที่กำหนดไว้ในสมมติฐาน ซึ่งได้แก่ภารกิจหน้าที่แล้ว ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีก ได้แก่ เพศ อายุ และสถานะทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งความรู้ ความสนใจ การเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ของนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่นำมาศึกษาจะเป็นอย่างไรนั้น จะได้ทำการศึกษาในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย